

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

**ДАЙДЖЕСТ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ
З СІМЕЙНОГО ПРАВА У СПРАВАХ ПРО ЗМІНУ
ІМЕНІ, ПРИЗВИЩА ДИТИНИ**

Випуск 1

Комітет з сімейного права НААУ
2020

ЗМІСТ

СУДОВА ПРАКТИКА

1. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 02.08.2019 року у справі № 607/13952/17 (провадження № 61-36154св18) 3
2. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 11.11.2019 року у справі № 127/23994/18 (провадження № 61-10742св19) 4
3. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 20.11.2019 року у справі № 599/596/17 (провадження № 61-26873св18) 5
4. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 30.03.2020 року у справі № 759/5739/18 (провадження № 61-48321св18) 7
5. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 01.04.2020 року у справі №234/19213/17(провадження№61-16113св19)..... 8
6. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 13.04.2020 року у справі № 265/3172/14-ц (провадження № 61-1292св19) 10
7. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 15.04.2020 року у справі № 365/322/17 (провадження № 61-4097св19) 12

Відповідальний редактор Дайджесту:

Черемис А.В.

Редактор: Попіка І.А.

Контакти: 04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3,
2-й поверх

Комітет з сімейного права НААУ

Голова Комітету: Гаро Г.О.

1. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 02.08.2019 року у справі № 607/13952/17 (провадження № 61-36154св18)

При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини. Судом на перше місце ставляться «якнайкращі інтереси дитини». Зміна прізвища дитини буде відповідати її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку, оскільки відповідач не приділяє належної уваги та турботи доньці, яка проживає та виховується позивачкою спільно з її новим чоловіком, у яких є спільна дитина, а також враховуючи особисте бажання самої дитини змінити прізвище.

У листопаді 2017 року позивач звернулася до суду з позовом до відповідача про зміну прізвища дитини.

Позовна заява мотивована тим, що між нею та відповідачем було укладено шлюб, який 24 грудня 2003 року розірвано. Від цього шлюбу у них є дочка, яка з народження проживає разом з нею, перебуває на її вихованні та утриманні.

Біологічний батько дитини практично не цікавився життям дочки, потребами, навчанням, участі у вихованні дитини не брав, не проявляв до неї батьківської турботи та піклування.

Відповідач формально звертався в суд з позовом про усунення перешкод у спілкуванні з донькою, але без будь-яких поважних причин не брав участі в побаченнях з дитиною, в зв'язку з чим йому судом було відмовлено у поновленні пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа щодо встановлених побачень з дитиною до виконання.

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 08 листопада 2016 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Тернопільської області від 20 грудня 2016 року, відповідачу повторно встановлено графік побачень з донькою. Однак батько до цього часу жодного разу так і не виявив бажання її бачити.

Позивач зазначала, що відповідач не визнавав доньку своєю рідною дитиною, чим наніс їй тяжку психологічну травму через вимушену явку її для здавання аналізів при проведенні судово-біологічної (судово-генетичної) експертизи, згідно з висновком якої, біологічне батьківство відповідача відносно доньки практично доведено - 99,99 %.

Вказала, що відповідач також оскаржує у касаційному порядку судові рішення щодо стягнення з нього аліментів на утримання доньки.

09 серпня 2016 року позивач зареєструвала новий шлюб, від якого народився син. Її теперішній чоловік піклується про обох

дітей, надає їм матеріальну допомогу, а тому донька вважає його своїм батьком.

Враховуючи відмінність прізвища дочки від інших членів сім'ї, що спричиняє їй постійну психологічну травму, фактичну відсутність в дитини з біологічним батьком будь-якого зв'язку, окрім прізвища, позивач просила суд змінити прізвище неповнолітньої доньки.

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 січня 2018 року позов задоволено.

Постановою Апеляційного суду Тернопільської області від 10 квітня 2018 року рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до частини третьої статті 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Частиною 1 статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, дата набуття чинності для України 27 вересня 1991 року) визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Відповідно до статті 145 СК України, прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Частинами третьою, п'ятою статті 148 СК України передбачено, що у разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінене за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років.

У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Верховний Суд виходить з того, що судом на перше місце ставляться «якнайкращі інтереси дитини», оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення, тому суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що зміна прізвища дитини буде відповідати її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку, оскільки відповідач не приділяє належної уваги та турботи доньці, яка проживає та виховується позивачкою спільно з її новим чоловіком, у яких є спільна дитина, а також враховуючи особисте бажання самої дитини змінити прізвище.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 січня 2018 року та постанову Апеляційного суду Тернопільської області від 10 квітня 2018 року - без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83482460>

2. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 11.11.2019 року у справі № 127/23994/18 (провадження № 61-10742св19)

Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини.

Зміна власного імені дитини у віці, коли вона себе ідентифікує за конкретним ім'ям, за яким дитину так само ідентифікують у її соціальному середовищі, навіть якщо воно залишається частиною її подвійного імені, очевидно призведе до ускладнень в житті самої дитини, зокрема через необхідність внесення змін до низки документів (окрім самого свідоцтва про народження документація в дошкільному навчальному закладі, медична документація тощо), може призвести до негативних психологічних наслідків через можливі дискомфорт у спілкуванні з однолітками, несприйняття подвійного власного імені самою дитиною чи кимось із її оточення.

21 вересня 2018 року позивач звернувся з позовом до відповідача, треті особи: Черкаський міський відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Черкаській області, що є правонаступником Придніпровського районного у місті Черкаси відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Черкаській області, Служба у справах дітей Вінницької міської ради, про визначення імені дочки ОСОБА_4, яка народилась, як ОСОБА_4 та зобов'язання Придніпровського районного у місті Черкаси відділу реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Черкаській області внести зміни до актового запису про народження.

Позов мотивований тим, що з 2012 року по 2016 рік позивач проживав разом з відповідачем однією сім'єю без реєстрації шлюбу. У позивача та відповідача народилась дочка. Реєстрація народження доньки проходила без присутності позивача. В сторін постійно були спори щодо імені дитини, батьківства. Відповідач 21 листопада 2013 року відповідно до статті 135 Сімейного кодексу України (далі - СК України) самостійно зареєструвала дочку, зазначивши її ім'я на свій розсуд.

17 січня 2014 року проведений релігійний обряд хрещення дочки, за яким видане відповідне свідоцтво на ім'я ОСОБА_4. До трирічного віку дочка визнавала власне ім'я як ОСОБА_4, а тепер відгукується на обидва імені - ОСОБА_4 та ОСОБА_4.

Позивач постійно наполягав на зміні імені дочки на ОСОБА_4, однак відповідач категорично відмовлялася це зробити.

Рішенням Вінницького міського суду Вінницької області від 06 березня 2019 року позов задоволено.

Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що при досягненні дитиною річного віку відповідач називала її ОСОБА_4, що свідчить про досягнення згоди щодо імені дитини при її народженні, а визначення малолітній дитині подвійного імені ОСОБА_4 відповідатиме вимогам закону, інтересам дитини та забезпечить право батька на вибір імені дитини.

Постановою Вінницького апеляційного суду від 02 березня 2019 року апеляційну скаргу відповідача задоволено, рішення Вінницького міського суду Вінницької області від 06 березня 2019 року скасовано, у позові про визначення імені дитини, внесення змін до актового запису про народження відмовлено.

Постанова апеляційного суду мотивована тим, що ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Оскільки на час народження дитини відповідач у шлюбі не перебувала, позивач добровільно себе батьком не визнавав, а тому обов'язку узгоджувати з ним ім'я дитини відповідачка не мала.

Суд першої інстанції прийшов до висновку про те, що подвійне ім'я відповідатиме найкращим інтересам дитини, не визначив які саме інтереси дитини будуть забезпечені зміною її власного імені.

При визначенні інтересів дитини у цій справі апеляційний суд виходить із того, що зміна власного імені дитини у віці, коли вона себе ідентифікує за конкретним ім'ям, за яким дитину так само ідентифікують у її соціальному середовищі (діти та вихователі у дошкільному навчальному закладі, танцювальному гурткові тощо), навіть якщо воно залишається частиною її подвійного імені, очевидно призведе до ускладнень в житті самої дитини, зокрема через необхідність внесення змін до низки документів (окрім самого свідоцтва про народження документація в дошкільному навчальному закладі, медична документація тощо), може призвести до негативних психологічних наслідків через можливі дискомфорт у спілкуванні з однолітками, несприйняття подвійного власного імені самою дитиною чи кимось із її оточення, в тому числі і матір'ю дитини, з якою вона на тепер проживає. Натомість позивач не навів жодних аргументів, які б свідчили про те, що зміна імені дитини матиме якісь позитивні наслідки для неї. Усі його аргументи зводяться виключно до необхідності захистити його право називати дочку так, як хоче він та його родичі.

У травні 2019 року позивач звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до частини першої статті 146 СК України ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини.

Судами встановлено факт реєстрації народження дитини сторін за заявою відповідача відповідно до статті 135 СК України.

Позивач визнаний батьком дитини за рішенням Вінницького міського суду Вінницької області від 16 січня 2018 року на підставі його позову, поданого 06 січня 2017 року.

Зазначені обставини, встановлені судами попередніх інстанцій, свідчать про те, що під час реєстрації народження дочки сторін відповідач, не перебуваючи з позивачем у шлюбі, з огляду на відсутність добровільного визнання батьківства позивачем правомірно визначила ім'я дитини.

Зазначені обставини спростовують твердження касаційної скарги про зміну відповідачем імені дитини зі спливом трьох років.

Відповідно до частини першої статті 294 ЦК України фізична особа має право на ім'я.

У статті 295 Цивільного кодексу України визначені норми щодо зміни імені фізичної особи, відповідно до яких фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) власне ім'я за згодою батьків або одного з них у разі, якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав щодо цієї дитини, а також якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері. Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я. Прізвище, власне ім'я та по батькові фізичної особи можуть бути змінені у разі її усиновлення, визнання усиновлення недійсним або його скасування відповідно до закону.

Таким чином, апеляційний суд дійшов правильного висновку про те, що ім'я дитини визначено відповідачем відповідно до норм сімейного права та про відсутність правових підстав для його зміни.

Доводи касаційної скарги про те, що дитину називали іншим іменем до трирічного віку та хрещення дитини з використанням кількох імен, утримання дитини та створення відповідачем перешкод для участі у вихованні дитини не мають правового значення для вирішення даної справи.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а постанову Вінницького апеляційного суду від 02 березня 2019 року - без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85614405>

3. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 20.11.2019 року у справі № 599/596/17 (провадження № 61-26873св18)

Ненадання позивачем належних та допустимих доказів на підтвердження факту того, що відповідач свідомо та умисно не піклується про фізичний і духовний розвиток дітей, їх навчання та виховання, не навідується до дітей та матеріально їх не забезпечує може бути підставою для відмови в позові про зміну прізвища дітей. Часті зміни прізвищ малолітніх дітей через конфлікт між батьками може бути розцінено судом як нехтування інтересами дітей, їх поступовим духовним та психологічним розвитком.

У травні 2017 року позивач звернулася до суду з позовом до відповідача, треті особи: служба у справах дітей Зборівської районної державної адміністрації, Зборівський районний відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області, про зміну прізвища дітей.

Позовна заява мотивована тим, що у червні 2012 року позивач та відповідач зареєстрували шлюб. В шлюбі народилося двоє дітей. Після народження дітей відповідач не виконує свої батьківські обов'язки, матеріальної допомоги не надає, участі у вихованні дітей не бере. У 2013 році шлюб між позивачем та відповідачем розірвано, позивачу присвоєно дошлюбне прізвище «ОСОБА_6». Діти виховуються в її родині, яка має прізвище «ОСОБА_6», тому вважала, що вони також мають носити її прізвище.

Рішенням Зборівського районного суду Тернопільської області від 08 червня 2017 року позов задоволено.

Рішенням апеляційного суду Тернопільської області від 15 серпня 2017 року апеляційну скаргу відповідача задоволено частково. Рішення Зборівського районного суду Тернопільської області від 08 червня 2017 року скасовано, ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову відмовлено.

Рішення апеляційного суду мотивовано тим, що позивач не надала належних та допустимих доказів на підтвердження факту того, що відповідач свідомо та умисно не піклується про фізичний і духовний розвиток дітей, їх навчання та виховання, не навідується до дітей та матеріально їх не забезпечує. Судом встановлено, що на час розгляду справи позивач з дітьми проживає у м. Івано-Франківську, про фактичне місце проживання дітей та засоби зв'язку відповідача не повідомляла, а тому доводи позивача про те, що відповідач не бере участі у вихованні дітей, не виконує свої батьківські обов'язки, суд апеляційної інстанції визнав необґрунтованими. Також судом встановлено, що відповідач не має заборгованості по аліментах, вказані висновки суду позивачем не спростовано. Часті

зміни прізвищ малолітніх дітей через конфлікт між батьками апеляційний суд розцінив як нехтування інтересами дітей, їх поступовим духовним та психологічним розвитком.

У вересні 2017 року позивач подала касаційну скаргу.

Встановлені судами факти щодо зміни прізвища дітей:

08 квітня 2015 року позивач звернулася в орган опіки та піклування Зборівської районної державної адміністрації із заявою про надання згоди на зміну прізвища малолітніх дітей, з «ОСОБА_9» на «ОСОБА_6» (дошлюбне прізвище матері) у зв'язку з позбавленням батьківських прав відповідача.

Відповідно до розпорядження голови районної державної адміністрації від 12 травня 2015 року № 215-од вказана заява була задоволена.

09 червня 2015 року прізвища малолітніх дітей було змінено на «ОСОБА_6».

Ухвалою Зборівського районного суду Тернопільської області від 03 серпня 2016 року скасовано заочне рішення Зборівського районного суду від 12 березня 2015 року у справі за позовом позивача до відповідача, третя особа - орган опіки і піклування Зборівської районної державної адміністрації, про позбавлення батьківських прав.

Рішенням Зборівського районного суду Тернопільської області від 29 вересня 2016 року у задоволенні позову про позбавлення батьківських прав щодо неповнолітніх дітей відмовлено.

Рішенням № 1 комісії з питань захисту прав дитини Зборівської районної державної адміністрації від 21 квітня 2017 року за розглядом справи відповідача дозволено змінити прізвища малолітніх дітей на прізвище «ОСОБА_9».

Розпорядженням голови районної державної адміністрації від 10 травня 2017 року № 198-од «Про зміну прізвища малолітніх дітей» дозволено змінити прізвища малолітніх дітей на прізвище «ОСОБА_9». Визнано таким, що втратило чинність розпорядження голови районної державної адміністрації від 12 травня 2015 року № 215-од.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до частини третьої статті 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Частиною 1 статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, дата набуття чинності для України 27 вересня 1991 року)

визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Відповідно до статті 145 СК України прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. Спір між батьками щодо прізвища дитини можуть вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Частинами третьою, п'ятою статті 148 СК України передбачено, що у разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінено за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років. У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Пунктом 71 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866, врегульовано порядок розв'язання спорів між батьками, щодо визначення імені, прізвища, по батькові дитини.

Колегія суддів виходить з того, що судом на перше місце ставляться «якнайкращі інтереси дітей», оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення, тому суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що часта зміна прізвищ малолітніх дітей через конфлікт між батьками не відповідатиме їх інтересам, психологічному та гармонійному розвитку.

Розглядаючи спір, який виник між сторонами у справі, суд апеляційної інстанції правильно визначився з характером спірних правовідносин та нормами матеріального права, які підлягають застосуванню, повно та всебічно дослідив наявні у справі докази і дав їм належну оцінку, правильно встановив обставини справи, внаслідок чого ухвалив законне й обґрунтоване судове рішення, яке відповідає вимогам матеріального та процесуального права.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а рішення апеляційного суду Тернопільської області від 15 серпня 2017 року - без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86103613>

4. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 30.03.2020 року у справі № 759/5739/18 (провадження № 61-48321св18)

У разі виникнення спору між батьками щодо зміни прізвища дитини той з батьків, який бажає змінити прізвище дитини повинен довести, що інший з батьків свідомо та умисно не піклується про фізичний і духовний розвиток їх дитини, а зміна прізвища останньої на прізвище матері/батька найкращим чином відповідатиме інтересам цієї дитини.

При вирішенні справ такої категорії судом на перше місце ставляться якнайкращі інтереси дітей, оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення, а тому часта зміна прізвища малолітньої дитини через конфлікт між батьками не відповідатиме її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку.

У квітні 2018 року позивач звернулася до суду з позовом до свого чоловіка про розірвання шлюбу, стягнення аліментів, зміну прізвища.

В обґрунтування позову вказала, що їх спільне з відповідачем життя не склалося у зв'язку із постійними сварками та конфліктами, зазначала, що спільного господарства вони не ведуть, подружніх стосунків не підтримують. Від шлюбу мають неповнолітню дитину, яка проживає з матір'ю.

За таких обставин позивач просила суд розірвати шлюб, стягнути з відповідача аліменти на утримання дочки у твердій грошовій сумі 6 000 грн щомісячно, та змінити прізвища своєї дитини на дошлюбне прізвище позивача.

Рішенням Святошинського районного суду міста Києва у складі від 04 липня 2018 року позов задоволено частково. Розірвано шлюб, укладений між позивачем та відповідачем, задоволена вимога про зміну прізвища позивача. Стягнуто з відповідача на користь позивача аліменти на утримання дочки у твердій грошовій сумі 2 000 грн щомісячно, починаючи з 18 квітня 2018 року і до досягнення дитиною повноліття.

Постановою Київського апеляційного суду від 31 жовтня 2018 року скасовано рішення Святошинського районного суду міста Києва від 04 липня 2018 року в частині вирішення позовних вимог про зміну прізвища дитини та ухвалено нове рішення про відмову в задоволенні цієї частини позову.

Постанова апеляційного суду мотивована тим, що позивач не надала належних доказів на підтвердження висловленої нею позиції щодо зміни прізвища дитини через неналежне виконання відповідачем батьківських обов'язків та майбутні складнощі, які можуть виникнути у дитини у спілкуванні з однолітками та через самоідентифікацію серед оточуючого суспільства. При цьому, лише сам по собі факт заперечення відповідачем проти зміни прізвища дитини не може бути правовою підставою для відмови у задоволенні позову у цій частині.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до частини третьої статті 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Частиною 1 статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, дата набуття чинності для України 27 вересня 1991 року) визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

У Принципі 6 Декларації прав дитини, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН та ратифікованою Україною 27 січня 1991 року, що є основним документом, який визначає правові стандарти у сфері захисту прав дітей, зазначено, що дитина для повного та гармонійного розвитку її особистості потребує любові та розуміння. Вона повинна, коли це можливо, рости під опікою та відповідальністю своїх батьків і в усякому випадку у атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості.

Відповідно до статті 145 СК України прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Частинами третьою, п'ятою статті 148 СК України передбачено, що у разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінено за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років. У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Пунктом 71 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866, врегульовано порядок розв'язання спорів між батьками, щодо визначення імені, прізвища, по батькові дитини.

Вирішуючи спір, суд апеляційної інстанції виходив з того, що позивач не надала належних та допустимих доказів на підтвердження факту того, що відповідач свідомо та умисно не піклується про фізичний і духовний розвиток їх дитини, а зміна прізвища останньої на прізвище матері найкращим чином відповідатиме інтересам цієї дитини.

Переглядаючи законність та обґрунтованість оскаржуваного судового рішення, колегія суддів виходить з того, що судом на перше місце ставляться якнайкращі інтереси дітей, оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення, а тому часта зміна прізвища малолітньої дитини через конфлікт між батьками не відповідатиме її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а постанову Київського апеляційного суду від 31 жовтня 2018 року – без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88666960>

5. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 01.04.2020 року у справі № 234/19213/17 (провадження № 61-16113св19)

Дитина є суб'єктом права і, незважаючи на незначний вік, неповну цивільну дієздатність, має певний обсяг прав. Одним з основних її прав є право висловлювати свою думку та право на врахування думки щодо питань, які стосуються її життя.

При вирішенні справи про зміну прізвища дитини необхідно також враховувати стосунки, які існують між дитиною та її батьками, в тому числі й з тим із батьків, хто проживає окремо.

Якщо той із батьків, хто має спільне з дитиною прізвище і проживає окремо від дитини, зберігає з нею близькі стосунки і продовжує брати участь в її вихованні, то не є доцільним сприяти відчуженню між батьком і дитиною, зокрема, шляхом зміни прізвища.

За таких обставин, коли батько (мати) не лише не спілкується з дитиною, хоча ніхто не перешкоджає йому (їй) в цьому, не виявляє щодо дитини батьківської турботи і уваги, то його (її) заперечення не можуть бути безумовною підставою для відмови у зміні прізвища дитини за наявності обставин, які свідчать про обґрунтованість і доцільність такого рішення.

У грудні 2017 року позивач звернулася до суду з позовом до колишнього чоловіка, треті особи: орган опіки та піклування Краматорської міської ради, Краматорський міський відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Донецькій області, про зміну прізвища дітей.

Позовна заява мотивована тим, що з 28 грудня 2007 року вона перебувала у зареєстрованому шлюбі з відповідачем, у якому сторони мають двох неповнолітніх дітей. Рішенням Краматорського міського суду Донецької області від 28 січня 2013 шлюб між позивачем та відповідачем було розірвано. Діти залишилися проживати з матір'ю.

Відповідач є платником аліментів на утримання дітей на підставі рішення Краматорського міського суду Донецької області від 12 лютого 2013 року у справі № 234/189/13-ц. Відповідач має заборгованість зі сплати аліментів.

Після розлучення, відповідач вихованням дітей не займався, лише іноді з ними зустрічався, а в подальшому ці зустрічі зовсім припинились, у зв'язку з чим діти образились на відповідача та не бажають з ним зустрічатись.

Позивач вказувала на те, що вона перебуває у фактичних шлюбних відносинах з іншим чоловіком, який фактично взяв на себе обов'язки з виховання її дітей. Систематична відсутність відповідача у житті дітей призвела до того, що вони бажають змінити прізвище з «ОСОБА_5» на «ОСОБА_6» (дошлюбне прізвище матері). Вважала, що зміна прізвища дітей цілком відповідає їх інтересам.

Рішенням Краматорського міського суду Донецької області від 01 квітня 2019 року, залишеним без змін постановою Донецького апеляційного суду від 17 липня 2019 року, у задоволенні позову відмовлено.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди виходили із того, що зміна прізвища дітей не буде відповідати їх інтересам, психологічному та гармонійному розвитку, оскільки оцінка дітьми поведінки своїх батьків, життєвих обставин є необ'єктивною, так як діти ще не розуміють, що зміна їх прізвищ не може впливати на обставини, які відбулися або відбудуться, та на взаємовідносини, які склалися між колишнім подружжям, навпаки, зміна прізвища може зашкодити їх подальшому спілкуванню з їх рідним батьком, тоді як таке спілкування для дітей є необхідним.

Також судами враховано, що відповідач постійно намагається спілкуватися з дітьми, сплачує аліменти на їх утримання, а позивач перешкоджає спілкуванню батька з дітьми, що підтверджено рішенням Краматорського міського суду Донецької області від 04 вересня 2017 року у справі № 234/18697/16ц.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до частини третьої статті 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Частиною першою статті 3 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року (ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, дата набуття чинності для України 27 вересня 1991 року) визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Кожна дитина відповідно до статті 7 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року має право на збереження індивідуальності.

Одним із основних засобів ідентифікації дитини є її ім'я, яке надається дитині при народженні і складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить.

Відповідно до статті 145 СК України прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Частинами третьою, п'ятою статті 148 СК України передбачено, що у разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінено за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років.

У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Верховний Суд виходить з того, що при вирішенні спору щодо дитини судом на перше місце ставляться «якнайкращі інтереси дитини», оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення.

Інтереси дитини є пріоритетним і визначальним для вирішення спору щодо зміни прізвища дітей.

Дитина є суб'єктом права і, незважаючи на незначний вік, неповну цивільну дієздатність, має певний обсяг прав. Одним з основних її прав є право висловлювати свою думку та право на врахування думки щодо питань, які стосуються її життя. Закріплення цього права підкреслює, що дитина є особистістю, з думкою якої потрібно рахуватись, особливо при вирішенні питань, які безпосередньо її стосуються.

У статті 12 Конвенції про права дитини визначено, що держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. З цієї метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

01 квітня 2007 для України набула чинності Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року.

Положеннями статті 3 Європейської конвенції передбачено права дитини бути проінформованим та висловити свою думку під час розгляду справи (судового розгляду).

Дитина, яка внутрішнім законодавством визнається такою, що має достатній рівень розуміння, під час розгляду судовим органом справи, що стосується її, наділяється наступними правами: отримувати всю відповідну інформацію; отримувати консультації; мати можливість висловлювати свої думки; бути поінформованою про можливі наслідки реалізації цих думок та про можливі наслідки будь-якого рішення.

Статтею 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей передбачено порядок прийняття рішення судовими органами під час розгляду справи, що стосується дитини.

Так, якщо внутрішнім законодавством дитина визнається такою, що має достатній рівень розуміння, перед прийняттям рішення судовий орган: упевнюється в тому, що дитина отримала всю відповідну інформацію; у відповідних випадках консультує дитину сам або через інших осіб чи інші органи в зрозумілій дитині спосіб (у разі необхідності – приватно), якщо це явно не суперечить найвищим інтересам дитини; надає можливість дитині висловлювати її думки; приділяє належну увагу думкам, висловленим дитиною.

Згідно зі статтею 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном. Суд має право постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси.

У судовому засіданні суду першої інстанції 26 березня 2019 року у присутності педагога суд вислухав думку дітей. Син позивача та відповідача у судовому засіданні пояснив, що після розлучення батьків проживає разом з матір'ю та вітчимом. З батьком бачився давно, приблизно півроку тому у присутності матері. Пояснив, що він раніше часто спілкувався з батьком, він брав його до себе додому, приходив до нього в школу. Останнім часом вони не спілкуються, телефона батька у нього нема. Батько дарував йому подарунки, залишаючи їх у вчителя, але він не бажав їх приймати. Рік тому, коли він перейшов до нової школи, однокласники деякий час ображали його у зв'язку з прізвищем «ОСОБА_5», у зв'язку з чим він попросив матір змінити йому прізвище. На цей час однокласники не ображають його, але хотів би змінити прізвище на прізвище матері. Вважає, що спортивні та шкільні досягнення він має завдяки матері, але вони пов'язуються з прізвищем батька, який пишається ним, але не бере участі у його вихованні.

Дочка позивача та відповідача у судовому засіданні пояснила, що в школі її не ображали, з батьком бачилася давно, його телефона в неї нема. Пояснила, що раніше, коли дозволяла позивачка, вони ходили в гості до дідуся та бабусі з боку батька. Відповідач декілька разів приходив до неї на змагання, передавав тренеру спортивний шолом та перчатки для зайняття спортом. Вважає, що з прізвищем матері їй буде краще, оскільки спортивні та шкільні досягнення пов'язуються з прізвищем батька, але він не бере участі у її вихованні.

При вирішенні справи про зміну прізвища дитини необхідно також враховувати стосунки, які існують між дитиною та її батьками, в тому числі й з тим із батьків, хто проживає окремо.

Якщо той із батьків, хто має спільне з дитиною прізвище і проживає окремо від дитини, зберігає з нею близькі стосунки і продовжує брати участь в її вихованні, то не є доцільним сприяти відчуженню між батьком і дитиною, зокрема, шляхом зміни прізвища.

За таких обставин, коли батько (мати) не лише не спілкується з дитиною, хоча ніхто не перешкоджає йому (їй) в цьому, не виявляє щодо дитини батьківської турботи і уваги, то його (її) заперечення не можуть бути безумовною підставою для

відмови у зміні прізвища дитини за наявності обставин, які свідчать про обґрунтованість і доцільність такого рішення.

У справі, що переглядається, встановлено, що відповідач постійно намагається спілкуватися з дітьми, сплачує аліменти на їх утримання, а позивач перешкоджає спілкуванню батька з дітьми, що підтверджено рішенням Краматорського міського суду Донецької області від 04 вересня 2017 року у справі № 234/18697/16-ц.

Згідно з висновком психологічної діагностики щодо з'ясування ставлення дітей до зміни прізвища, яка проведена 06 вересня 2018 року психологом ЗОШ № 20 на виконання ухвали суду, діти мають бажання змінити прізвище. На питання, чому в них виникло таке бажання, вони відповіли: «Хочу, щоб мої досягнення відносились до прізвища матері, не батька, бо саме мати в нас вкладала потрібні якості». Їх стосунки з батьком порушені. Діти неохоче згадують неприємне минуле, коли батьки сварились на очах у дітей та батько негативно ставився до матері.

Проте під час психологічної діагностики психолог не зміг відповісти на більшість запитань у зв'язку з відмовою позивачки від діагностування. Для з'ясування питання, чи відчувають діти психоемоційне навантаження у зв'язку з тим, що у них з позивачкою різні прізвища і чи не призведе зміна прізвища до психологічної травми, в судовому засіданні сторонами було запропоновано пройти додаткову психологічну діагностику та допитати класних керівників, але сторони від пропозиції суду відмовились та просили справу розглядати на підставі наявних доказів.

На виконання вимог статті 171 СК України, пункту 3 частини першої статті 382 ЦПК України, суди попередніх інстанцій навели відповідні мотиви, за яких вони дійшли висновку про те, що оцінка дітьми поведінки своїх батьків, життєвих обставин є необ'єктивною, так як діти ще не розуміють, що зміна їх прізвищ не може вплинути на обставини, які відбулися або відбудуться, та на взаємовідносини, які склались між колишнім подружжям.

Отже, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, встановивши обставини справи, надавши належну правову оцінку всім доказам, які містяться в матеріалах справи у їх сукупності та взаємозв'язку, належним чином визначив найкращі інтереси дітей, а тому дійшов правильного висновку про відмову у задоволенні позову про зміну прізвища дітей.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88815152>

6. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 13.04.2020 року у справі № 265/3172/14-ц (провадження № 61-1292св19)

Інтереси дитини є пріоритетним і визначальним для вирішення спору щодо зміни прізвища дітей. Позивач у справі щодо зміни прізвища дитини повинен довести, що зміна прізвища дитини буде відповідати її інтересам. Саме по собі встановлення батьківства не є підставою для зміни прізвища дитини.

У травні 2014 року позивач звернувся до суду із позовом до відповідача, треті особи: Лівобережний (Орджонікідзевський) відділ державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби Маріупольського міського управління юстиції у Донецькій області, Служба у справах дітей Лівобережної (Орджонікідзевської) районної адміністрації Маріупольської міської ради, про визнання батьківства, внесення змін до актового запису про народження дитини, даних про батька та встановлення порядку спілкування з дитиною.

Позовна заява мотивована тим, що з кінця 2009 року він зустрічався з відповідачем, а з кінця серпня 2010 року до жовтня 2013 року перебував з відповідачем у фактичних шлюбних стосунках, проживали в належній йому квартирі. В період перебування у фактичних шлюбних відносинах з відповідачем у них народився син, який з моменту свого народження проживав разом із ними за місцем реєстрації позивача, відвідував дитячий садочок неподалік від місця проживання та перебував на обліку в міській дитячій лікарні № 3.

У жовтні 2013 року відповідач, не пояснюючи причин, забрала дитину та повернулася до свого місця реєстрації. З цього часу відповідач перешкоджає спілкуванню позивача з сином.

З урахуванням зазначеного позивач просив визнати його батьком дитини, надати йому прізвище «ОСОБА_5», про що внести відповідні зміни до актового запису, та встановити порядок спілкування з дитиною.

Заочним рішенням Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 06 квітня 2015 року позов задоволено.

Рішенням Апеляційного суду Донецької області від 19 жовтня 2017 року апеляційну скаргу представника відповідача задоволено частково, рішення Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 06 квітня 2015 року в частині внесення змін до актового запису № 903 від 12 жовтня 2010 року про народження дитини, прізвища дитини «ОСОБА_5» та в частині встановлення порядку спілкування з дитиною шляхом зобов'язання відповідача не перешкоджати позивачу брати участь у вихованні та вільному спілкуванні з сином; встановлення позивачу часу для спілкування з малолітнім сином один раз на тиждень а саме: з 09 год. 00 хв. суботи до 18 год. 00 хв. неділі, за місцем проживання батька без присутності матері; зобов'язання відповідача надавати позивачу сина для спільного відпочинку один раз на рік, строком на тридцять днів, за межами міста, без присутності матері; зобов'язання відповідача не чинити перешкод у спілкуванні позивача із сином засобами телефонного, поштового, електронного та іншого засобу зв'язку, що не передбачають безпосереднього фізичного спілкування; зобов'язання відповідача за два дні до дня зустрічі позивача із сином надавати йому точну інформацію щодо фактичного місця перебування сина, скасовано та ухвалено в цій частині нове рішення, яким у задоволенні цих позовних вимог відмовлено. В іншій частині рішення залишено без змін.

Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 01 серпня 2018 року касаційну скаргу позивача задоволено частково, рішення Апеляційного суду Донецької області від 19 жовтня 2017 року в частині відмови позивачу у задоволенні позовних вимог про встановлення порядку спілкування з дитиною шляхом зобов'язання відповідача не перешкоджати позивачу брати участь у вихованні та вільному спілкуванні з сином та про внесення змін до актового запису про народження дитини щодо визначення прізвища дитини скасовано, справу передано в цій частині на новий розгляд до суду апеляційної інстанції. В іншій частині рішення Апеляційного суду Донецької області від 19 жовтня 2017 року залишено без змін.

Постановою Донецького апеляційного суду від 06 грудня 2018 року апеляційну скаргу представника відповідача задоволено частково, заочне рішення Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 06 квітня 2015 року в частині внесення змін до актового запису про народження дитини щодо визначення прізвища дитини з «ОСОБА_8» на «ОСОБА_5» скасовано, у задоволенні позову в цій частині відмовлено. В іншій частині рішення суду залишено без змін.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині внесення змін до актового запису про народження дитини щодо визначення прізвища дитини з «ОСОБА_8» на «ОСОБА_5» та відмовляючи у задоволенні цих вимог, суд апеляційної інстанції виходив із того, що позивач не довів, що зміна прізвища дитини буде відповідати її інтересам, а само по собі встановлення батьківства не є такою підставою.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Частиною першою статті 3 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року (ратифікована Україною 27 лютого

1991 року, дата набуття чинності для України 27 вересня 1991 року) визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Кожна дитини відповідно до статті 7 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року має право на збереження індивідуальності.

Одним із основних засобів ідентифікації дитини є її ім'я, яке надається дитині при народженні і складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить.

Відповідно до статті 145 СК України прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Частинами третьою, п'ятою статті 148 СК України передбачено, що у разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінено за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років.

У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Інтереси дитини є пріоритетним і визначальним для вирішення спору щодо зміни прізвища дитини.

При вирішенні справи про зміну прізвища дитини необхідно також враховувати стосунки, які існують між дитиною та її батьками, в тому числі й з тим із батьків, хто проживає окремо.

Якщо той із батьків, хто має спільне з дитиною прізвище і проживає окремо від дитини, зберігає з нею близькі стосунки і продовжує брати участь в її вихованні, то не є доцільним сприяти відчуженню між батьком і дитиною, зокрема, шляхом зміни прізвища.

За таких обставин, коли батько (мати) не лише не спілкується з дитиною, хоча ніхто не перешкоджає йому (їй) в цьому, не виявляє щодо дитини батьківської турботи і уваги, то його (її) заперечення не можуть бути безумовною підставою для відмови у зміні прізвища дитини за наявності обставин, які свідчать про обґрунтованість і доцільність такого рішення.

У справі, що переглядається встановлено, що сторони у зареєстрованому шлюбі не перебували, прізвище дитини було вказано у свідоцтві зі слів матері, дитина проживає разом із матір'ю, ідентифікувала себе за таким прізвищем від народження і ним користувалася в побуті та соціумі, не досягла віку, з якого могла бути опитана з цього питання.

Верховний Суд виходить з того, що судом на перше місце ставляться «якнайкращі інтереси дитини», оцінка яких включає в себе знаходження балансу між усіма елементами, необхідними для прийняття рішення, тому суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що позивач не довів, що зміна прізвища дитини з «ОСОБА_8» на «ОСОБА_5» буде відповідати інтересам дитини.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а постанову Донецького апеляційного суду від 06 грудня 2018 року - без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88790722>

7. Правовий висновок у постанові Верховного Суду від 15.04.2020 року у справі № 365/322/17 (провадження № 61-4097св19)

У справах про зміну прізвища дитини позивач повинен довести необхідність такої зміни, а також те, що зміна прізвища буде відповідати її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку.

У травні 2017 року позивач вернувся до суду з позовом до відповідача, треті особи: Згурівська районна державна адміністрація Київської області, як орган опіки та піклування; Служба у справах дітей Згурівської районної державної адміністрації Київської області; Згурівський районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; Служба у справах дітей Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації; Солом'янський районний у місті Києві відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у місті Києві, про визначення прізвища дитини та внесення змін до актового запису про народження, усунення перешкод у спілкуванні з дитиною.

На обґрунтування позовних вимог зазначав, що він та відповідач є батьками малолітньої дитини. Дитина проживає з матір'ю. Відповідач чинить йому перешкоди у спілкуванні з дитиною, відмовляє у побаченнях, на контакт не виходить, чим порушує батьківські права та обов'язки позивача.

Позивач вважає, що з часу винесення ухвали Апеляційного суду Київської області від 05 вересня 2013 року, якою частково скасовано рішення Згурівського районного суду від 03 червня 2013 року та відмовлено в позові в частині визначення прізвища дитини за його прізвищем, змінились обставини, зокрема, він сплачує аліменти на утримання дитини, реалізовує себе як батько.

Рішенням Згурівського районного суду Київської області від 01 червня 2018 року позов задоволено частково. Визначено спосіб участі позивача у вихованні та спілкуванні з дочкою. У задоволенні інших позовних вимог відмовлено.

Відмовляючи в задоволенні позову в частині визначення прізвища дитини за прізвищем батька та внесення відповідних змін в актовий запис про народження, суд першої інстанції виходив із недоведеності позову в цій частині, оскільки дитина проживає з матір'ю, більше з нею контактує, а тому має більшу емоційну прив'язаність до матері. Дитині виповнилося 5 років, весь цей час вона живе і позиціонує себе саме з прізвищем «ОСОБА_3». У сучасних реаліях прізвище матері не створює жодного психологічного дискомфорту для дитини, за умов належного виконання батьком своїх обов'язків та його участі у вихованні дитини.

Постановою Київського апеляційного суду від 24 січня 2019 року апеляційну скаргу позивача відхилено, апеляційну скаргу відповідача задоволено частково, рішення Згурівського районного суду Київської області від 01 червня 2018 року в частині визначення способу участі у вихованні та спілкуванні з дитиною змінено.

У лютому 2019 року позивач подав до Верховного Суду касаційну скаргу, у якій, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить ухвалене у справі судове рішення першої інстанції в частині відмови в задоволенні позову та судове рішення апеляційної інстанції в повному обсязі скасувати та ухвалити нове рішення про задоволення позову в частині визначення прізвища дитини та внесення змін в актовий запис про народження дитини.

Позиція Верховного Суду та нормативно - правове обґрунтування.

Відповідно до статей 3, 18 Конвенції про права дитини в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Батьки несуть основну відповідальність за виховання дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування.

Що стосується вирішення позову в частині визначення прізвища дитини та внесення змін до актового запису про народження, то Верховний Суд зазначає таке.

Відповідно до частини першої статті 135 СК України при народженні дитини у матері, яка не перебуває у шлюбі, у випадках, коли немає спільної заяви батьків, заяви батька або рішення суду, запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться за прізвищем та громадянством матері, а ім'я та по батькові батька дитини записуються за її вказівкою.

Як встановили суди та не заперечується сторонами відповідач народила дочку, народження якої зареєструвала відповідно до статті 135 СК України.

Батьком дитини є позивач, що також не заперечується сторонами.

Згідно із частиною п'ятою статті 148 СК України у разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про відсутність підстав для зміни прізвища дитини, оскільки дитина від народження проживає з матір'ю та має прізвище матері «ОСОБА_3», позивачем не доведено необхідність такої зміни, а також того, що зміна прізвища буде відповідати її інтересам, психологічному та гармонійному розвитку. При цьому судами враховано Висновок органу опіки та піклування Подільської районної в місті Києві державної адміністрації від 04 грудня 2018 року, яким вирішено за доцільне не змінювати прізвище малолітньої дитини, враховуючи емоційний стан дитини, її внутрішній дискомфорт та прив'язаність до матері.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційну скаргу позивача слід залишити без задоволення, а рішення Згурівського районного суду Київської області від 01 червня 2018 року, в частині яка не змінена апеляційним судом, та постанову Київського апеляційного суду від 24 січня 2019 року – без змін.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88834060>